

пептръ

МИШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 4.

Luni, 21. Januarie

1846.

КАП АЛ ТРЕЇСПРЕЗЕЧЕЛЕА ДИ
КАРТЕА D. A. Gerando. Ромъниі.

(Апкеіере.)

Църаніі ромъні аѣ зп порт пітореск. Вьзпъріле ші пептареле лор де пеле алъ сълт късате къ флорі ші къ амте апестрїтърї де пеле. Атът кънд поартъ істеме алъ де пънзъ, кът ші къ чоаречї стрїмѣ де пънзъръ алъ, еї totdeazna дши леагъ опїнчї. Кїар ші къмешїле лор сълт апестрїте (brodées): totdeazna гадъріле сателор сълт коперїте къ къмешї шї къ мерїндърї апестрїте, знде се зскъ ла соаре. Ам възт оаменї тїнерї карїї се двъръка къ о елегандъ іскесїтъ. Ынї дши апкредеск пъръл дивълїндъ шї лънцїле плете пе лъпгъ зп фъс апферъьпнат (?). Ынеорї moda лі се скїмъь. Аша зп пъкърарїз (чован) лъпѣдъ о гъвъ неагръ чеї dede домъ-съѣ, дїп прїчїнъ, къ акъма тоатъ лъмеа ар пърта алъ: ел воїа а се свъзпе ла гъстъл зїлеї. Ап зпеле дїнътърї ап лок де гъвъ се поартъ о хаїпъ гроасъ къ лълъ лъпгъ, пе змерї зп пептарїз маре де пънзъръ сеїпъ гроасъ. Ап Бістрїдъ се афлъ зп пълъріерїѣ, каре къпоаще фоарте вїне modele църанїлор дїп ачеле дїнътърї. Кънд зп ромън іптръ ап

волта лѣї, свъпе пътеле сатълзї съѣ, шї пегъдеторїѣл дї адъче о пълъріе, кът се поартъ пе ла еї. — Портъл фемеїлор апкъ пѣ э дп тоате дїнътърїле ачелаш. Оупъ datїna лор фетеле фечоаре дши аплетеск пъръл пзмаї дптр'о косїдъ, ап капетъл къреїа нодъ о пантикъ саѣ о монетъ (бан). Еле дши пѣн дп пър флорї, монете шї пене де пън. Ынеорї дши пѣн ла фъзїте о diademъ (dїок) де стїклъ саѣ търъеа. Вълїтоареа че поартъ ап кап ромънеле аѣ ап амїаза Трансїлванїеї форма зпвї търван; пе аїреа се поартъ ка въл (voile); дар претътїndenї се дивъле къ гъст (gracieusement). Пе ла Радна пѣн маї зптеїз о батїстъ (свдарїѣ, тьхрамъ) рошїе кърмезїш, апої къ зп ак маре акадъ песте ачееа алта алъ. Кътрїнда (фота, zadia), пе каре ромънеле о шїѣ пърта фоарте кокет, е лъкратъ шї апвръстатъ къ фелїзрї де феде (колоре). — Ап лок де чїсте рошїї саѣ пегре каре сълт фърте греле пе ла тълте сате поартъ опїнчї де пеле, пе каре ле апкалцъ къ къте о въкатъ де пънзъръ алъ. Фемеїле ачестеа лъкрътоаре фъръ преѣет знеорї се словод ла о въкъріе прѣпчеаскъ; апдатъ че шї фак тревънделе касеї, зїтъ де гревъндї шї дши скътъръ остенеала. Еѣ одатъ тре-

кѣѣ песте Сомеш кѣ о чеатъ de ромъне сътене, не каре ле афласет дп лѣнтре. Еле venia дела кѣмп ші адъчае кѣ sine влелте екoнoмиче греле, акъроп сѣгъра прѣвѣре ера сѣ ле дпсѣоле гъндѣрѣ трѣсте; дар еле дп тот тѣмпѣл пѣтѣреѣ рѣдеа дп тоатъ inima. Бървадѣ сѣнт de аръндѣл маѣ серѣошѣ ші преа адесеорѣ аѣ дп пѣртареа ші дп мѣшкѣрѣле лор зп пѣщѣче меланхолѣк. . . —

Каселе църанѣлор ромънѣ се дппрецѣврѣ кѣ гардѣрѣ, не каре еѣ ле щѣѣ дпплетѣ кѣ тѣѣестрѣе. Ла интраре есте о трекутоаре (прѣлаз), песте каре трекуфър остенеалъ, пѣ ка прѣп дескѣдереа ѣшеѣ (?!). Ла зпгѣврѣле (кѣзтоареле) каселор коперѣте кѣ паѣе ші фоарте палте се ѣвекъ бърпеле рѣтѣнде, дп каре сѣнт фѣкѣте. Ачесте касе мѣчѣ п'аѣ темелѣе ші аплѣкѣндъ бърпе сѣнт прагѣрѣ ле поцѣ траѣе дп лок кѣ о пѣреке de вѣволѣ. Дп лѣнтрѣ ѣ о ватрѣ палтѣ, кареа кѣпрѣнде зп пѣтрарѣ дп спацѣѣл дптрег; вѣѣедѣ голѣ (?) се дпкѣлзеск ла фок, ші ѣар фѣг афарѣ не зп мѣнт спре а се да не гѣада пѣрѣвлѣ. Пѣрѣдѣ сѣнт фрѣтсецацѣ кѣ ѣкоане сѣпѣте, кѣ фѣклѣ ші кѣ талере de пѣтѣнт, кѣмп ші пѣлзѣтѣрѣ вѣргате ашезате фрѣтмос. Зп пат фоарте палт дпкѣркат кѣ перѣнѣ пестрѣде, о тасѣ ші кѣтева сказне de лемп дпкеѣе тоате мобѣлѣе касеѣ. Лемпеле патѣлѣ сѣнт вѣпсѣте дп фелѣтрѣ de кѣпѣрѣ, кѣ флорѣ фоарте фелѣтрѣте ші кѣ пѣсѣрѣ тѣреде. Лада, кареа пѣваста треѣе сѣ о аѣѣв неапѣрат дп кѣмп с'аѣ тѣрѣтат, дпкѣ ѣ зѣгрѣвѣтѣ. Ромънѣ дпшѣ зѣгрѣвекъ пѣлѣ ші лемпѣл de шеа ші жѣгѣл de вѣволѣ. Еѣ ѣвекъ маѣ тѣлѣ колѣреле вѣ ші ле дпкаркѣ фѣрѣ армонѣе.

Пентрѣ ачѣеа ші магѣарѣл ворѣеде кѣ зрѣѣе деспре ачѣеа че пѣтеде ел „гѣстѣл ромънеск.“

Църанѣ ромънѣ аѣ прѣсте тот тѣмпѣл попоарѣлор meridionale. Безѣ тѣлѣдѣ, акъроп профѣл не адъче дп мѣнте вѣстеле (статѣеле) че неаѣ рѣтас дп антѣчѣтате. Зпнѣ аѣ пѣр влопд (бѣлѣѣѣ, галѣп), окѣѣ алѣастрѣѣ шѣвѣдеск о вѣдѣ стрѣпѣѣ de Италияѣ. Сѣ не сѣѣвѣте, кѣ колонѣцѣѣ лѣ Траѣан с'аѣ амѣстекат кѣ Дачѣѣ сѣѣжѣгадѣ карѣѣ лѣкѣѣѣ дп царѣ. Нѣтѣрѣл кѣчерѣдѣлор ла дпчѣпѣт ера преа тѣк, пентрѣ-кѣ еѣ пѣрѣсѣсерѣ Дачѣа кѣ четеле; дар кѣ дпчѣтѣл се ре'нтоарсерѣ дѣпѣ че провинѣѣа ачѣеаста рекѣѣцѣѣѣ пачѣеа сѣнт адмѣнѣстраѣѣа импѣрѣалъ. Дп Ромънѣѣ дпн зѣлеле поастрѣ рекѣѣпѣцѣѣ не Дачѣѣ ші не Романѣѣ дпн ал доѣлеа веак. Вѣстмѣнтеле de пѣлзѣ че поартѣ еѣ пѣлѣ асѣѣѣѣ есте ал Дачѣлор карѣѣ се вѣд сѣѣѣѣ не колѣна лѣ Траѣан. De алтѣ парте лѣтѣѣа лор пѣ е алт нѣмѣк, декѣт зп дѣалект ѣталѣан. Еѣ дпшѣ се пѣтеск не сѣне романѣ; пѣтеле Валах, кѣмп дп пѣтѣм поѣ, се паре кѣ лаѣ дат лор славѣѣ. Славѣѣ пѣтеск Влах не тоате попоарѣле каре се траг дпн Италия. Влахѣ се пѣтеск ші алте попоарѣ романѣ лѣкѣѣѣѣѣ дп Грѣчѣа ші дп Тѣрѣчѣа езропѣанѣ, кѣмп спре пѣлѣѣ пѣсторѣѣ тѣнѣѣлор Maina, деспре карѣѣ се снѣне, кѣ с'ар траѣе дпн леѣѣоанеле романѣ дела Фарсалѣс.

Лѣтѣѣа ромънѣ кѣпрѣнде ѣеле кѣѣѣѣте грѣчѣѣѣ ші зп пѣтѣр тѣлѣт маѣ таре de кѣѣѣѣте славѣѣне. Се паре*) кѣ дппрецѣѣзрареа ачѣеаста ар доведѣ, кѣткѣ Дачѣѣ ар фѣ фост de вѣдѣ славѣоанѣ; афарѣ de

*) Нѣтѣмаѣ се паре.

ачеаста зиче ши Ovidie: Didici getice sagmaticesque loqui, de unde с'ар пѣреа, къ лимба сарматъ ши гетъ, адикъ дакъ, ар фѣ fost dóbъ dialecte аичелеіаші лимбі. Ъпеле кѣвѣнте славѣне трекаръ дп лимба ротъпъ, кънд ротъпѣі приміръ крещіністѣл, пентрѣ-къ лимба славѣпъ ера лимба вѣсепіеі; дпсѣ о сѣтѣ де алтекѣвѣнте, каре пѣ іптрѣ дп класа челор релеѣоасе маі дппрѣмѣтарѣ ротъпѣі дела славѣна, каре сѣнт шарторе де аместекѣл славѣмор къ романіі лѣі Траіан. Кѣ тоате ачестеа элементѣл ротъп рѣтасе domnitorѣ, ши аша лимба ротъпъ ѣ маі ѣптеі де тоате італіанъ. Ноі скоатем пѣтаі не немеріте о сѣтѣ де кѣвѣнте, дптрѣ каре веі кѣпѣще рѣдѣчѣна мор латіпъ. Омѣ, кап, деѣет, ѣпер, касъ, аер, фрѣтос, коперіре, фок, апар, сѣпѣтате, алѣ, арборе, фрате, вѣпѣтор, ѣрларе, арціпѣт, азр, армѣ, брад, калд, кашарѣ, дпнтѣ, саре, іеарѣ, фер, фѣрпѣ, лакрѣмѣ, лѣмпѣ, лѣпѣ, жѣрѣмѣнт, лѣпѣ, шѣпте, пѣте, пѣпер, ѣрѣ, оспѣд, мѣіере, паче, плоп, сѣларе, сѣпѣе, соарте, ѣпѣрѣ ш. а. — Маі тѣлте кѣвѣнте ротъпѣ, кѣт: рѣдѣчѣпѣ, хак, савііе, ѣтѣіе, се апропѣ де франѣѣза. Алтеле, кѣт: хѣвлекѣ аѣ рѣдѣре къ спаніѣла. Алтеле іарѣш сѣпѣ маі тѣлт декѣт італіепѣеѣе, кѣт: верде, кіемаре, спѣркѣре, кѣтпѣрѣре, скѣпаре, жѣкаре, рѣдѣпѣ, фѣнтѣпѣ, коло, черкаре, вѣпекѣ, ѣпкѣ, апоі, кѣрте, кѣчѣе ш. а.

Plautus спѣне де о lingua plebeja, адикъ лимба попорѣлѣі, де каре осевеѣе lingua nobilis а поедімор, а дерегѣторімор ши а оаменімор кѣлтѣвадѣ. Нѣ се поате нега, кѣткѣ ачѣа лимѣ ѣлгарѣ, шестекѣтѣ къ а барбарімор адаосе тѣлт ла плѣстѣіреа діалектелор ворѣіте астѣзі ла по-

поарѣле де вѣдѣ романѣ. Дптрѣ тоате се дескопѣре о сѣтѣ де кѣвѣнте, каре дп лимба лѣі Вірѣіл пѣ се афлѣ, каре дпсѣ токѣта пентрѣ-къ се афлѣ дп тоате діалектеле, треѣвѣе сѣ се трагѣ дпнтр'ѣп ісвор комѣп.

Ротъпѣі дпн Трансілѣваніа дпчѣп а пѣрѣсі словеле кіріліене ши а дптреѣвѣ літереле латіне. Ортографіа італіанъ, не кареа еі о приміръ фіреѣе, пѣ ѣ де ажѣс пентрѣ спрѣмереа ѣпор сѣпете партікѣларе дп лимба мор; еі се ажѣтѣ дп ліпсѣ къ седіледе. S аре сѣпѣтѣл франѣозекѣлѣбі ch, іар ѣ t се пропѣндіе ка tz. Лимба ротъпѣл дп Трансілѣваніа аре кѣтеѣа кѣвѣнте магіаре. Дпн Сербіа, дпн Бѣлгаріа і с'аѣ адаос кѣтеѣа кѣвѣнте тѣрче ши алѣване, пе аіреа се паре къ ш'аѣ пѣстрат маі кѣрат формадіа латіпъ. Дпнтре алте партікѣларіѣтѣді але лимѣеі ротъпѣе дпсѣпѣмѣт, кѣткѣ артікол се пѣне дп ѣрма кѣѣѣпѣтѣлѣі: omul.

Ротъпѣі дпші кѣдѣтѣѣ лимба мор къ фолос. Поедіі скрѣі версѣрѣі, пе каре ѣѣраніі ле дпѣваѣ кѣрѣнд (?). Маі тоѣі пѣтеріі Газетеі де Трансілѣваніа (а Фоіеі), каре се пѣлѣкѣ ла Брашов, кѣспрѣнд поедіі пѣѣ. D. Поп дела Блаж неаѣ дппѣртѣшѣт ѣпеле кѣптече, пе каре поі пѣ ліпсіт а ле репрѣдѣче къ скоп де а ѣдѣі мерітѣл дпѣѣдерат ал поедіеі, кѣт ши пентрѣ-къ ачелеа аѣ ѣп карактер націонал. Дпн ѣпеле се сіпте ачѣа трістѣѣтѣ стрѣпѣ, кареа те дптѣмпѣпѣ аскѣлтѣнд пе ла кѣтпѣрѣі кѣптечеле ліне ши прѣлѣпѣіте а ѣѣранімор ротъпѣі. Дпн челеалте се прічѣпе ачѣа ферітате, кареа ротъпѣімор ле дпсѣфлѣ сѣѣпѣіреа вѣдеі мор (ѣрѣімеі originis).

Аша кѣптечеле ачестеа сѣнт приміте ші
режѣнтате де попор. —

Де ачі дѣколо авкторѣл маі аратѣ
дѣ кѣтева рѣндѣрї пе авкторїї поезїїлор
ромѣне, пе каре Длѣ ле традѣсе дїн ро-
мѣнеше дѣ франгозеше, дар пѣ і саѣ спѣс
дрепт пентрѣ тоате. Поезїїле че аѣ тра-
дѣс D. Fernando сѣнт: 1) Кѣнтареа тѣр-
тѣрелеї „De че пѣнѣї кѣ пе'нчетаре.“ 2)
„Тѣ'мі зїчеаї одатѣ шчл.“ 3) Маршѣл
лѣї Драгош. 4) Осташѣл пѣсторїѣ. —
Дѣпѣрѣшїт дїн поедїї пощрїї афлѣ кѣ
сѣнт лѣздагї DDнїї Негрѣдїї шї К. Росеттї.
Дѣпѣрѣшїт де Г. Барїд.

П О Л О В Р А Ч І

Кѣ тоате кѣ тѣпѣстїреа Половрачї-
лор пѣ есте дїн челе дѣсепнате але мїчїї
Валахїї, дар позїдїа еї шї фрѣтоаса Пе-
щерѣ де сталактїдї че се афлѣ аколо, о
фак вреднїкѣ де вѣгаре де сеамѣ. Еа есте
ашезатѣ пе о дѣтїнсѣ кѣмпне дѣнтре дѣбѣ
стѣпчї, каре дѣчеп дѣбѣ шїрѣрї де тѣндї,
шї але кѣрор коасте, чепѣшїї шї волка-
нїче, се вѣд де департе: дѣнтре еле дѣ
вале кѣрѣе рѣѣл Олтецѣл, каре прїнтрѣн
фел де ѣрлет сѣлватеѣ, доведеше рѣденїа
че аре кѣ Олтѣ. Бїсерїка есте пе талѣл
дїн дреапта, аре кѣрѣдї де зїд шї врео чїпчї
шасе кїлїї, каре слѣжесѣ де лѣкѣнѣдѣ зѣвї
грос арендаш. Нїчї зѣ кѣлѣгѣр пѣ се афлѣ
аколо, афарѣ де преотѣл орѣндѣїт пентрѣ
слѣжба бїсерїчї.

Ачеастѣ мїкѣ тѣпѣстїре с'а зїдїт пе
ла 1640 де Жѣнпап Данчїѣ Пѣрѣїанѣ шї
Стан тареле постелнїк.

Ачедїї воерї ера дїн пѣтѣрѣл ачелора
че сѣ рѣдїкасерѣ асѣпра лѣї Леон I. сѣнт
команда Агї Матеїѣ Басараѣ. Норочїдї
дѣ бѣтѣлїа дела сатѣл Ынгѣренї, еї се вї-
рѣїрѣ ла Персїченї, шї дѣшї гѣсїрѣ сѣѣ-
пареа дѣ тѣпѣстїреа Тїсманї, де знде фѣ-
дїрѣ дѣ Трансїлванїа. Апої, пе ла 1633
се дѣтоарсерѣ кѣ шефѣл лор, каре ера
кїемат де дорїнда овѣеасѣл, шї чїпстїдї
де дѣпсѣл кѣ постѣрї тарї, лѣарѣ о таре
парте ла бїрѣнда асѣпра лѣї Раѣѣ XI. шї
асѣпра лѣї Васїле Арпѣѣтѣл Домпѣл Мол-
довї.

Пѣдїнѣ време пе тревѣї ка сѣ пе дѣ-
дестѣлѣм де ведереа бїсерїчї: лѣкрѣл чел
маї де дѣсепнат че гѣсїрѣм дѣнтрѣнса,
фѣ зѣ торѣнт, пе пїатра кѣрѣїа есте сѣ-
патѣ о гїрландѣ, дѣ еа о тѣпѣ каре дїне
о сабїе, шї де десѣнт кѣвїнтеле: „Андрей
Скорей.“ Дѣпѣ черчетѣрїле че фѣкѣрѣм
дѣ векїле хѣртїї але тѣпѣстїреї, афларѣм
кѣ ачест Скорей трѣїа пе ла 1690; кѣ
ера фїѣ ал зѣвї чобан, шї дѣ копїлѣрїа
са пѣзеа оїле пѣрїптещї дѣ поамеле тѣп-
телѣї Вѣлкан, знде се афлѣ шї астѣзї
стѣпна фамїлїї сале, окѣпатѣ де чобанї дїн
ачелаш пеам*). Ла 1687, кѣнд Шерван
II. сѣ гѣтеа прїп аліанда са кѣ Іоан шї
Петрѣ цар ал Рѣсїеї а скѣтѣра жѣгѣл Тѣр-
чїлор, шї адѣна пе таїнѣ ошїре дѣ тѣндї
де песте Олт, тѣпѣрѣл Скорей їнтрѣ ва
волїнтїр дѣ слѣжба лѣї Шерван, шї а-
жѣнсе прїп дестойїчїа са ла рангѣл де
кѣпїтан.

*) Деспре ачестаста пѣтем фї дѣшїне кезашї,
кѣчї ам петрекѣт о поапте дѣ стѣпна фа-
мїлїї лѣї Скорей, шї ам вѣст аколо чел маї
дѣлче лапте.

Чѣа дѣпты грѣжъ дѣпъ сосіреа поа-
стръ аколо, не фѣ съ визітѣмъ Пещера де
сталактіді, че есте дѣптр'ѣна дѣп стѣпчеле
де каре ам ворыт. Ешнд дѣп кѣртеа ві-
серічі не о портідѣ спре тіазъ-поапте, а-
пѣварѣмъ не малѣа Олтедѣлѣ, не свѣп
стѣпка дѣп дреапта. Акѣмъ тревѣ, дѣпъ
о експресіе цѣрѣнеаскъ, съ не лѣѣмъ ініма
дѣп дѣпдѣ, кѣчі потека ера рѣпоасъ ші а-
щерпѣтъ кѣ піетріш, каре, ла чѣа маі мікѣ
мішкаре се порнеа дѣп прѣпастіе. Ачі тѣ
пас грешіт, сѣършаѣе о віадѣ. Не цѣ-
неамъ дар, кѣ тѣлѣтъ грѣтате де колдѣрї-
ле піетрелор, ші кіемат дѣптрѣ ажѣтор не
сѣпнді кѣлѣторілор. Дѣпсѣършїтъ сосірѣмъ
ла іптрареа Пещерї; аколо апрісерѣмъ
фѣклїле ші іптрарѣмъ.

Ла челе дѣпты пасѣрї пої не опрїрѣмъ:
пі се пѣрѣ кѣ не афлѣмъ дѣптр'ѣна дѣп а-
челе четѣдї дѣпкѣптате, че ле а іпвентат
імацінаціа зімѣтоаре а поедїлор Аравї.
Не възѣрѣмъ околїдї де о тѣлдіме де фі-
гѣрї дѣппіетрїте, каре, ла лѣтіпа фѣклї-
лор, лѣа фортѣ де фігѣрї оменѣдї. Ічі
се ведеа тѣп грѣп де копїі че пѣрѣа а се
дѣпделетпїчі ла жѣкѣрїіле вѣрстеї лор; маі
дѣпколо алте фїпндї каре се дѣппѣртѣша
де ом ші де хїарѣ, фазпї саѣ сілванї, каре
се аскѣнд дѣпъ о колопѣ пірамїдалѣ. Дѣп-
паїптезі ші ачелеашї фігѣрї пар-кѣ аѣ тре-
кѣт дѣпайпте ка съ те ащепте. Ынеме дѣпдї
рѣд; алтеле кѣ тѣп аер містерїос дѣпдї фак-
сетп де тѣчере. Дѣптр'ѣп колд ла дѣптѣ-
перїв, се вѣд дѣп кїпѣрї сѣлватече ка дої
тѣлхарї, каре, кѣ артеле гата ащепт не
трекѣтор. Дѣппротївѣ, контрастѣнд кѣ
ачеастѣ сепѣ, о деспѣрдіре фортѣазѣ тѣп
алков; о фетее се аратѣ дѣп фѣнд, ші прї-
веѣе афарѣ прїп дантелеле тѣпї перделї

че се ковоарѣ дѣп волта стѣпчѣї дѣп дѣп-
доїтѣрї граціоасе*) ла тѣп лок, волта се
плеакѣ, дѣпкѣт авїа те стрїкорї де чѣеа-
лаалѣтѣ парте; апої іар се рїдїкѣ; апої се
дѣптїнде шї се лѣрѣѣѣе; фортѣнд о ал
доїлеа Пещерѣ шї десѣѣшѣрѣнд о пѣѣ
прївелїѣе.

Ачі пѣ сіпдї пічі тѣмѣзѣала ачѣа пѣ-
трѣпѣзѣтоаре, пічі аерѣл ачел грѣѣ каре те
апасѣ дѣп Пещера пѣспїкѣлѣ. О рѣкоаре
дѣлче те дѣпсѣѣѣе; пептѣл рѣсѣфлѣ тѣл-
дѣпміт; о зіміре пѣлѣкѣтѣ рѣтѣѣѣе веде-
реа. Варїетатеа волтелор готїче; алѣеа-
да ші лѣчіл паркетѣлѣ; пептѣррателе
статѣе каре те дѣпкѣпжор, грозаве саѣ
вѣжнде, посоторѣте саѣ зѣмѣїтоаре, дѣп-
пѣ кѣм ле прїведї де апроапѣ саѣ де де-
парте, ла лѣтїпѣ саѣ дѣптѣперек; тоате
дѣпдї копрїнд кѣ пѣтере сіпдїрїле, шї.омѣл
чел маі фѣрѣ ілѣзі се крѣде транспортат
дѣптр'о алѣт лѣме.

Ка съ лѣсѣмъ тѣп сѣвенїр де візіта поа-
стрѣ, не скрїсерѣмъ пѣтеле не о колопѣ
каре лѣчѣа де мїі де стелїде, ка ачелеа
че лікѣреск дїмінеаѣа не тѣп мал де зѣп-
падѣ. Дар пікѣтѣра тѣптелѣї, адѣогѣнд
піатрѣ песте піатрѣ, ва щерѣе кѣ дѣпче-
тѣл ачеле пѣте; саѣ де вор маї рѣмѣпѣа
кѣтева літере пѣпѣ кѣнд тѣп алт кѣлѣтор
ва трече не аколо, еле вор фї пептрѣ
дѣпсѣл, ка ачеле сімѣолѣрї педеслѣшїте,
дѣпскрїсе не монѣментеле тѣпї пород не-
кѣпоскѣт че пѣ маї трѣѣе.

*) Кѣт пептрѣ фетее, (шї ачѣаста о зік де
фрїка кѣлѣторїлор віїторї), кѣт пептрѣ фѣ-
тее Дѣптезѣѣ съ тѣп ерте; поате кѣ пѣ ера
декѣт дѣп імацінаціа тѣеа, кѣчі шї се паре
кѣ ам възѣт'о не ла тоате тѣпѣстїрїле шї
дѣп тоате пещерїле.

ФИЛОСОФИЕ СОЦИАЛЪ

despre edzkadia mѣmelor de familie caѣ civilizacia neamѣlѣi omeneckѣ prin omei, de D. Aimé-Martin tradzсъ љи ромѣнеце de I. D. Negѣlѣi.

Скриереа сѣс љисемпатъ а Дѣлѣ Aimé-Martin, каре а меритат а ои tradzсъ љи маи мѣлте limѣi, о авет љисѣършит ши љи ромѣнеце. Чел динѣиѣ волѣм а ешит де сѣит теаск, ал доилеа кредет къ пѣ ва љитързиеа. Ачеастъ карте с'а жѣдекар рѣѣ ла пои, къчи пѣ с'а къпоскът вине. Цинта ачестѣи артикол есте: а о фаче къпоскътѣ, љипъртѣшинд љитр'ачеаши време оарекаре славе вѣгѣри де сеамѣ асѣпрѣи. Феричиди дакъ prin ачесте къвинте vom пѣтеа адѣче пѣвлѣкѣл рѣтѣчит, а о прецѣи дѣпѣ към меритъ!

Добъ пѣрци вине деосевите копринде ачеастъ скриере. Ына сѣ цине де философия пѣсихолоѣикъ, ши чеаалатъ де философия социалъ. — Идеа принципалъ а челѣи динѣиѣ пѣрци есте къ десволтареа сѣнгѣрѣ а љиделецериѣ вѣне поате феричи; къ prin зртаре неамѣл оменеck пѣ се поате рецелера декѣт prin сѣфлет, дела каре прочеде тоатъ пѣтереа ши тоатъ феричитатеа поастръ.

Дар че есте љиделецереа? Че есте сѣфлетѣл? Дѣпѣ D. Aimé-Martin, љиделецереа есте инстинктѣл анималелор ла градѣл сѣѣ чел маи љналт. Prin љиделецере сѣптем чеѣ маи динѣиѣ din анимале. Сѣптем маи индѣстриоши декѣт аливеле, маи кърѣзи декѣт тѣгрии, де зп рѣнд маи љналт, љитр'адевѣр, дар тот анимале.

Сѣфлетѣл, anima caѣ inima есте принципѣл, каре не фаче сѣ причепет фрѣмо-

сѣл, адевѣрѣл, инфинитѣл, не Dѣmnezeѣ. Ini-ma сѣнгѣрѣ не деосевеце де анимале. Еа љши аре радѣа, воинда ши меморѣа са. Ачеаста есте ачеаа че Леивниѣ пѣтеа гѣндѣри овскѣре, Картеc гѣндѣри љпѣскѣте ши Бакон сѣмѣментѣл дивѣн.

Ачеастъ деосевѣре љитре љиделецере ши инѣмъ есте база сѣстемѣи D. Aimé-Martin. Ел љитпарте не ом ши љѣкрѣриле сале дѣпѣ ачесте добъ принципѣри, фѣкънд фѣекѣрѣиа партеа са де о потрѣивъ. љиделецериѣ дѣ идеѣле че вин дин сѣмѣнѣри; инѣмеѣ сѣмѣментеле. Ына се плеакъ спре пѣтѣнт ши знеце не ом къ креадѣа; чеаалатъ сѣ зркъ љи черѣи, ши љи дескопере не Dѣmnezeѣ. Ына се мѣлѣзѣнеце де челе вѣзѣте ши се цине љи финѣт (мѣрциниѣт); чеаалатъ кавѣт не челе невѣзѣте ши се одѣхнеце љи инфинѣт. Ына шиѣ къ есте љѣте, анимале, планте, черѣи, стеле; чеаалатъ шиѣ къ е пемѣрѣитоаре ши къ Dѣmnezeѣ есѣстѣ. љиделецериѣ дар се къвине тот че е минѣинос, егоѣст, тоате раѣионаментеле каре доведеск де адевѣрате опиѣиле конѣрѣрие; инѣмеѣ сѣмѣментѣл морал каре фаче мѣрѣмеа љѣи Сократес, Опѣтал, Фенелон; сѣмѣментѣл фрѣмосѣлѣи каре ѣнспѣрѣ не Омер, Корнелие, Шекспѣр, Лафонтѣн, Ламартѣн; сѣмѣментѣл инфинѣтѣлѣи каре зркъ љи сѣфереле челе маи љналте не Платон, Картеc, Кант ши Невтон.

љиделецериѣ тот че љи арте есте кърат де мещешѣг, към: колорѣл, десенѣл, фрѣмѣсѣдеа фѣсѣкѣ; инѣмеѣ тот че е де цениѣ, към: еспресѣа, сѣмѣментѣл, фрѣмѣсѣдеа идеалъ. љиделецериѣ скрѣиторѣи спѣрѣтѣлѣи; инѣмеѣ скрѣиторѣи чеѣ маѣри.

Ачеста есте принципѣл поѣ че D. Aimé-Martin а адѣс љи философия пѣсихоло-

гивъ, ші ачест принципіи ка ори че лъкръ поъ а гъсѣт мълці дѣпотривиторі. Еї аъ зис къ ачаестъ деосевіре преа мълт доведеще, ші пентръ ачеса нимік нъ доведеще; къ D. Aimé-Martin анализънд естимеа (фѣинда, l'etre) поастръ, апатомизънд факълтъ дїле поастре, дѣтокмаї прекъм докторъл тръпъл постръ; деспърдїнд идеїле поастре ші пвїндъле дѣ дѣкъ класе дїферїте, тръгънд о linie de demarcație дѣтре дѣделецере ші інімъ, ші зїкънд: ачаеста ла зпа, ші ачаеста ла чесаалатъ; фъкънд оамениї компъши зпїи нъмаї de інімъ, алдїї нъмаї de дѣделецере; воїнд дѣсфършіт съ деа о чертїтвдїне математїкъ ла о деосевіре але кърїї хотаръ вор фї дѣ вechї непїтїте, с'а вѣдїт а фї дѣсвїшї стъпънїт де ачеле фрігзрї а ле дѣделецерїї че се сілеще а вїндека. Пентръ че оаре дѣделецереа есте къ нечесїтате гонїтъ дїн сїмдїментъл фрзмосълзї? Пентръ че дїн сїмдїментъл морал? Пентръ че дїн idea лзї Dзмнезеѣ? Пентръ че маї мълт прїн інімъ декът прїн дѣделецере Сократе дѣтреведе зп Dзмнезеѣ зпїк, шї Опїтал се аратъ зп маїстръ дѣделепт шї толерант? Към картеса лзї Шекспїр чел маї mare монъмент ал счептїчїстълзї оменеск ар пѣтеа фї фаптъ всклъсївъ а інімеї? а інімеї каре дъпъ D. Aimé-Martin есте ватра челор маї повїле кредїнще, шї маї къ сеамтъ а кредїнщеї лзї Dзмнезеѣ? А фаче dar, дїн дѣделецере нъмаї зп інстїнкт де зп рънд маї дѣналт де ал апїмалелор іар тот де ачесаши патъръ, есте а о дѣжосї фъръ а реалда ініма; къчї дака ініма есте ісвор зпїк ал актелор де ероїст шї де жъртфїре, п'ар фї къ аневое d'а гъсї дѣ оаре-каре апїмале тръсврї каре дїн маї мълт де інімъ

декът де дѣделецере, асфел дѣкът ам пѣтеа зїче къ есте чел дїнтъїз дїн інстїнкте-ле апїмалелор. Пентръ че астрономъл а кървї дѣделецере лъкрънд асвпра пѣтерїлор, зрмеазъ комета дѣ дръмъл еї, шї атїнще соареле дѣ локвїнда са песте алте лътї, п'ар авеа декът інстїнктъл фърїнїчеї дѣ а зечеа саъ а дѣъзечеа пѣтера? Шї дїн контръ пентръ че къїпеле каре моаре апърънд не стъпънъл съъ п'ар авеа ел дѣтръпъсъл оаре-че дїн принципїя че D. Aimé-Martin нъмеще інімъ шї каре дѣмпїнще не четъдеан а прїїмі моартеа спре а'шї мълтвї цара?

Ної сокотїм къ деосевїреа D. Aimé-Martin копрїнде дѣ сїне мълт адевър; къчї нъ е дѣдоїалъ къ се афлъ дѣ пої идеї пѣтерїнїче, а кърор ватръ ам нъмїт'о інімъ саъ сѣфлет, шї каре сълт контрарїе идеїлор че дѣм дѣ деовїще дѣделецерїї; асфел сълт: idea фрзмосълзї, а вълълзї, а dato-рїндеї, идеїле морале, idea лзї Dзмнезеѣ. Ачесте идеї се лъпт къ інтереселе поастре шї адесеа ле вїрзе; еле не фак съ ївїм ачеса че ватъмъ індївїдъл постръ; не повъдъеще жъртфа аколо знде інстїнктъл неар повъдї ероїстъл; еле не дѣмпїнг дѣпїнте, аколо знде драгостеа де сїне не зїче съ не траѣм дѣапїї; еле не фак дѣсфършіт съ преферїм моартеа ла вїадъ. Кредем дѣсъ къ D. Aimé-Martin а дѣмпїнс преа департе ачаестъ деосевїре врънд съ деа о реалїтате алдѣврїкъ ла солъдїа зпїї провълем, не каре фїлософїа къ тоате прогресвїле еї модерне п'а пѣтът дѣкъ хотъръ. Матерїа шї спїрїтъл че компъшї омъл сълт аша де стрїнс зпїте дѣмпрезпї, зпа дѣпрїзреазъ атът де мълт асвпра челвїлалт, дѣ

кѣт а претінде а дусемна акѣрат хотарѣле лор се паре о авсѣрдитате. Адесеа фило-софѣл кѣноаще vine зп ефект, дар кѣ тоате ачестеа нѣ поате а се зрка пѣпѣ ла кавса лѣи примитивъ ши а о лѣтѣри. Кѣчѣ минтеа отепеаскѣ дѣши аре ши еа индѣпендѣле сале ши а вої а о дѣлѣда песте хотарѣле еї, есте а се примѣждѣи, а рѣтѣчи prin цинѣтѣл виселор.

Мѣстрареа че аѣ фѣкѣт зпїи критичї D. Aimé-Martin кѣткѣ ар фї врѣнд сѣ дѣте-меїезе едѣкациа авсолѣт нѣмаї пе инїмѣ, ши а пѣрѣси дѣделецереа нѣ есте адевѣ-ратѣ, де време че ел зїче кѣрат: кѣ дѣ-делецереа ши факѣлтѣциле инїмеї тревѣск деодатѣ десволтате: але деспѣрѣї есте а сѣѣрѣта пе ом.

(Ва зрма.)

DIN ARHIVA ALBINEI.

(Зрмаре.)

D.

Делеї; нѣ поате коаса делеї еарѣа: п'о поате prinde, deleo.

E.

Елестрѣ: масѣ de доспеалѣ.

Ереан (Ερρεαν): зп лїквїд кѣргѣторїѣ, d. e. лантеле акрѣ de іанѣ есте ереан — нѣ деплїн дѣкїегат, semenic.

Ж.

Жолд сеаѣ sold. Кал de жолд, адїкѣ de постѣ кѣ платѣ.

Жѣпї: малѣри de трестїе, jure.

Жѣпан, деспїкѣтѣрѣ маре.

Жаугѣ, жаугѣри вотѣсе дїнтр'о вїдѣ, giau-
no, (ital)

Z.

Zimbrѣ сеаѣ зрѣ; воѣ сѣлватек.

Zambrѣ, зоркадѣ. Капрѣ сѣлватекѣ.

K.

Кѣкѣрѣветос, кѣрѣпѣнос, кѣрѣпен, cuscubeta.

Кѣкѣрѣветѣ, востанѣ.

Корѣ de пѣеле, кошѣ, corfa.

Кровос; пѣтѣнт клеїос ши зекат.

Кѣрарѣ ла хамѣри.

Кокѣ, кокѣ, кокоп, κόκκος.

Кѣминѣ, хатѣл, sammino, tial.

Каминѣ, хорїѣл, caminus, κάμινος.

Кѣмїлѣ, мѣшопойѣ, cumulus. Кѣмїлї de
рѣгоз, сеаѣ п' апе-зачї.

Кѣрпїлеагѣ, карпавал.

Кѣстѣ; і аѣ кѣстат vine апѣл, constare.

Котелї pin вѣкѣтѣрїе, scodelino, кочовѣї.

А се корротї. А се ротї дѣ лок фѣрѣ а
фаче чеѣа.

Копае сеаѣ потае de лѣпї, (coria).

Кѣтї вїдел: фѣцї вїдел; зїк фемеїле кѣнд
мѣлг.

Карѣтѣвї: тѣрече ши карѣтѣвї de кар, (карѣ-
'тѣвїнѣ).

Кацѣ: зп кѣрлїг кѣ кареле се prinde оїле,
(caecia), акѣцїндѣсе.

Кѣпїт сеаѣ кѣспїт: ферѣл аратрѣлѣї есте
кѣпїт, кѣспїт, аскѣцїт; cuspris.

Коврѣ, кѣвѣѣ, фѣареї, сово, covue.

Кландарїѣ: фолтан de кѣпепѣ (κλάδος).

Каметїнѣ-ѣ: децѣптѣ-ѣ. Καματηρός.

Кокїѣ: к'зп окїѣ, kiop.

Катаройѣ: морвїчїѣне, καθάρρον.

Кокѣ: скоїкѣ. Coneha.

Кѣлпѣ (вїнѣ) кѣлпаш, а дѣкѣлпа, дѣкѣлпат.

Кѣварѣ, се зїчеа зп фелїѣ de корѣвїї (soffa).

(Ва зрма.)